

## ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

(Γενικό Υπόδειγμα – Έκδοση 2009)

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ:** ΥΔΑΔΑ

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:**

**ΥΠΗΡΕΣΙΑ:** ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ & ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ  
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

**ΘΕΣΗ / ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ:**

**ΤΗΛΕΦΩΝΟ:**

**E-MAIL:**

### ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ:

ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ, ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ  
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

### ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

#### ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ:

Με το παρόν Σχέδιο Νόμου επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για το σύμφωνο συμβίωσης προς δύο βασικές κατευθύνσεις: Αφενός η ισχύς του συμφώνου επεκτείνεται και στα ομόφυλα ζευγάρια, και αφετέρου, ως προς τις σχέσεις μεταξύ των μερών, η σημασία και οι συνέπειες του συμφώνου ενισχύονται. Επίσης, ενισχύεται η ιδιωτική αυτονομία των μερών, ιδίως στις περιουσιακές τους σχέσεις. Γενικά, ο νέος νόμος επιδιώκει μια ισορροπία μεταξύ αφενός της ιδιωτικής αυτονομίας και αφετέρου της ανάγκης προστασίας των οικογενειακών σχέσεων, με βάση τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, δεδομένου ότι το σύμφωνο συμβίωσης αποτελεί μεν μια σύμβαση, δημιουργούνται ωστόσο οικογενειακές σχέσεις μεταξύ των μερών.

### ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

**ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΤΥΧΟΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ  
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ:**

Στο ΣχΝ περιλαμβάνονται άρθρα που ρυθμίζουν διάφορα ζητήματα ενταγμένα σε περισσότερα κεφάλαια. Για τα σημαντικότερα εξ αυτών για τα οποία μπορούν να αξιολογηθούν οι συνέπειες τους, βλ. συνημμένες εκθέσεις στο τέλος της παρούσας, υπό «Β. Αξιολόγηση Άλλων Διατάξεων».

## **A: ΚΥΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗ ΡΥΘΜΙΣΗ**

### **1. Αναγκαιότητα**

**1.1.** Περιγράψτε το πρόβλημα (οικονομικό, κοινωνικό ή άλλο), το οποίο καθιστά αναγκαία την προώθηση και ψήφιση της αξιολογούμενης ρύθμισης

Ο ν. 3719/2008 για το Σύμφωνο Συμβίωσης αφορά μόνο τα ετερόφυλα ζευγάρια, αποκλείοντας τα ομόφυλα ζευγάρια από τη δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την καταδίκη της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), για παραβίαση του άρθρου 8 (προστασία ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), σε συνδυασμό με το άρθρο 14 ΕΣΔΑ (απαγόρευση των διακρίσεων) (ΕΔΔΑ -Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, Βαλλιανάτος κλπ κατά Ελλάδα, αριθμ. Προσφυγής 29381/09 και 32684/09, Απόφαση της 7.11.2013, διαθέσιμη στο <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-128294>).

Σε σχέση μάλιστα με την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης, η Ελλάδα είναι σε καθεστώς αυξημένης επιτήρησης (“enhanced supervision”) από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, το καθ’ ύλην αρμόδιο όργανο για την επίβλεψη της εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ από τα κράτη μέλη (ίδτε σχετικά

[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Reports/pendingCases\\_en.asp?CaseTitleOrNumber=&StateCode=GRC&SectionCode=ENHANCED+SUPERVISION&HideClones=1](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Reports/pendingCases_en.asp?CaseTitleOrNumber=&StateCode=GRC&SectionCode=ENHANCED+SUPERVISION&HideClones=1)).

Σε ό,τι αφορά τις ενώσεις των ομόφυλων προσώπων, η αναγκαιότητα της νομικής, επίσημης αναγνώρισής τους προκύπτει από τις αρχές της ισότητας των πολιτών και του σεβασμού της διαφορετικότητας, όπως αυτά προστατεύονται ήδη στην ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου), στο ελληνικό Σύνταγμα και σε άλλα νομικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον, εξαιρετικά προβληματική ήταν η μη απόδοση δικαιωμάτων στα ζευγάρια που συνήπταν σύμφωνο συμβίωσης με βάση τις διατάξεις του ν. 3917/2008 αντίστοιχων με αυτά που απολαμβάνουν οι έγγαμοι, με αποτέλεσμα να μην προστατεύεται επαρκώς το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή, όπως για παράδειγμα η μη δυνατότητα συνυπηρέτησης, η απουσία ασφαλιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων κ.α.

1.2. Αναφέρατε τους στόχους που επιδιώκει η αξιολογούμενη ρύθμιση συμπεριλαμβάνοντας επιπλέον τυχόν ποσοτικοποιημένα και ποιοτικά στοιχεία των επιδιωκόμενων στόχων και αποτελεσμάτων

Στόχος των ρυθμίσεων είναι η άρση της διάκρισης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού που είχε εισαγάγει ο ν. 3719/2008, η οποία επιτυγχάνεται με την επέκταση του συμφώνου συμβίωσης και στα ομόφυλα ζευγάρια, καθώς και η αναγνώριση δικαιωμάτων που πρέπει να κατοχυρώνονται για την απόλαυση της οικογενειακής ζωής. Με αυτόν τον τρόπο επιλύονται τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζαν ζευγάρια που είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης με βάση τον ν. 3719/2008.

1.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις κοινωνικές και οικονομικές ομάδες που επηρεάζει άμεσα και αυτές που επηρεάζει έμμεσα η αξιολογούμενη ρύθμιση και προσδιορίστε τον λόγο της επιρροής

Η ρύθμιση αφορά τον γενικό πληθυσμό και συγκεκριμένα τα ζευγάρια, ετερόφυλα και ομόφυλα, που επιθυμούν την θεσμική αναγνώριση της σχέσης τους.

## **2. Καταλληλότητα**

2.1. Αναφέρατε, εάν υπάρχουν, προηγούμενες προσπάθειες αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος στην Ελλάδα και περιγράψτε αναλυτικά τα επιτυχή και τα προβληματικά σημεία των προσπαθειών αυτών

Είχε γίνει πρόταση για τροποποίηση των διατάξεων του ν. 3719/2008 από την Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή που είχε συσταθεί το 2010 για την τροποποίηση των διατάξεων του οικογενειακού δικαίου. Η εν λόγω Επιτροπή είχε καταλήξει σε σχέδιο νόμου το οποίο δεν ψηφίστηκε. Επίσης, είχε κατατεθεί πρόταση νόμου από τον Σύριζα για την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου αναφορικά με το Σύμφωνο Συμβίωσης, η οποία δεν ψηφίστηκε.

**2.2.** Αναφέρατε τουλάχιστον ένα παράδειγμα αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του ΟΟΣΑ (εφόσον υπάρχει) και αιτιολογήστε τον λόγο για τον οποίο επιλέξατε τη συγκεκριμένη χώρα.

Δεκαεπτά κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αναγνωρίζουν κάποιον τύπο συμφώνου συμβίωσης για ομόφυλα ζευγάρια (Ανδόρα, Αυστρία, Βέλγιο, Τσεχία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σλοβενία, Ισπανία, Ελβετία και Ηνωμένο Βασίλειο). Εννέα χώρες (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ισλανδία, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία) αναγνωρίζουν τον γάμο ομοφύλων, ενώ η Δανία, η Νορβηγία και η Σουηδία αναγνωρίζουν το δικαίωμα στον γάμο ομοφύλων, χωρίς να δίνουν την δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια. Η Λιθουανία και η Ελλάδα είναι οι μόνες χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν θεσπίσει μια μορφή αναγνωρισμένης συμβίωσης μόνο για ετερόφυλα ζευγάρια, ως εναλλακτική στο γάμο (που είναι δικαίωμα μόνο των ετερόφυλων ζευγαριών)

**2.3.** Απαριθμήστε αναλυτικά τα διατάγματα και τις κανονιστικές πράξεις που πρέπει να εκδοθούν, προκειμένου να εφαρμοστεί πλήρως η αξιολογούμενη ρύθμιση και περιγράψτε για κάθε μία από αυτές τυχόν θέματα που πρέπει να προσεχθούν κατά την εφαρμογή της

Απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου.

### **3. Συνέπειες στην Οικονομία**

**3.1** Αναφέρατε αναλυτικά ποιες κατηγορίες επιχειρήσεων αφορά η αξιολογούμενη ρύθμιση

3.2 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στη δομή της αγοράς

-

3.3 Μετρήστε το κόστος εγκατάστασης για νέες επιχειρήσεις πριν και μετά την αξιολογούμενη ρύθμιση, με την χρήση του «τυποποιημένου μοντέλου κόστους»

-

3.4 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της προτεινόμενης ρύθμισης στις λειτουργίες της παραγωγής και του μάρκετινγκ των επιχειρήσεων

-

3.5. Αναφέρατε αναλυτικά και αιτιολογήστε την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

-

3.6. Προσδιορίστε το διοικητικό βάρος των επιχειρήσεων που προκαλεί ή αφαιρεί η προτεινόμενη ρύθμιση, εφαρμόζοντας το «τυποποιημένο μοντέλο κόστους»

-

3.7 Προσδιορίστε ειδικότερα και μετρήστε αναλυτικά και ξεχωριστά το κόστος και τα οφέλη που θα προκύψουν από την προτεινόμενη ρύθμιση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

-

3.8. Προσδιορίστε αναλυτικά τα οφέλη ή την επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, που αναμένεται να προκληθούν από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Στην υπ' αριθμ. 310/35/2013 έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους επί της πρότασης νόμου που είχε καταθέσει ο Σύριζα για το σύμφωνο συμβίωσης, η οποία περιείχε παρόμοιες διατάξεις σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης με το παρόν νομοσχέδιο, αναφέρεται επί λέξει ότι «Από τις προτεινόμενες διατάξεις προκαλείται σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού των οικείων ασφαλιστικών οργανισμών, κατά περίπτωση, ενδεχόμενη δαπάνη ή/και απώλεια εσόδων, από την εφαρμογή στα πρόσωπα που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης, των διατάξεων του ισχύοντος δικαίου που αναφέρονται σε συζύγους (μεταβίβαση συντάξεων και λοιπών παροχών, μειωμένη φορολόγηση κλπ)».

Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι στο παρόν νομοσχέδιο προβλέπεται ότι για την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους

στα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης απαιτείται προηγουμένως η έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου. Συνεπώς, δεν προκύπτει την παρούσα χρονική στιγμή δαπάνη ή απώλεια εσόδων των ασφαλιστικών οργανισμών.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού που προκύπτει από το παρόν νομοσχέδιο θα ήταν η ίδια, εάν τα ενδιαφερόμενα μέρη αποφάσιζαν να συνάψουν γάμο και όχι σύμφωνο συμβίωσης. Συνεπώς, το παρόν νομοσχέδιο δεν εισάγει νέα βάρη ή απώλειες εσόδων στον κρατικό προϋπολογισμό ή στα ασφαλιστικά ταμεία, καθώς αποτελεί μια εναλλακτική μορφή συμβίωσης έναντι του γάμου, ο οποίος επιφέρει τέτοια βάρη.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι με την μεταρρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου για το σύμφωνο συμβίωσης αποφεύγεται η περαιτέρω καταδίκη της χώρας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπου φέρεται να έχουν κατατεθεί περισσότερες από 100 προσφυγές παρόμοιες με αυτές της υπόθεσης Βαλλιαντάος κ.α. κατά Ελλάδα. Στην εν λόγω υπόθεση, η Ελλάδα καταδικάστηκε να καταβάλλει 5.000 ευρώ σε κάθε έναν εκ των συνολικά οκτώ προσφευγόντων ως δίκαιη ικανοποίηση για μη περιουσιακή βλάβη, πλέον φόρων, εξόδων και δαπανών (δηλαδή, περισσότερα από 40.000 ευρώ). Συνεπώς, με την συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας προς τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξοικονομούνται δαπάνες στις οποίες θα έπρεπε να προβεί το Ελληνικό Δημόσιο για την καταβολή αντίστοιχων αποζημιώσεων.

**3.9. Προσδιορίστε αναλυτικά τυχόν συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην εθνική οικονομία**

#### **4. Συνέπειες στην κοινωνία και στους πολίτες**

**4.1.** Αναφέρατε τις προσδοκώμενες συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην κοινωνία γενικά και στις επηρεαζόμενες κοινωνικές ομάδες ειδικά

-Αναγνώριση δικαιωμάτων και ουσιαστικότερη προστασία της οικογενειακής ζωής των ατόμων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης. Με αυτόν τον τρόπο επιλύονται τα

προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζαν ζευγάρια που είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης με βάση τον ν. 3719/2008.

- Άρση της διάκρισης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού που είχε εισαγάγει ο ν. 3719/2008, η οποία επιτυγχάνεται με την επέκταση του συμφώνου συμβίωσης και στα ομόφυλα ζευγάρια.

- Θεσμική αναγνώριση των ενώσεων ομόφυλων προσώπων σύμφωνα με τις αρχές της ισότητας και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, όπως κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα, στις διεθνείς συνθήκες δικαιωμάτων του ανθρώπου και στην ευρωπαϊκή νομοθεσία

- Αναγνώριση των οικογενειακών σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ των ατόμων που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης (ομόφυλα και ετερόφυλα ζευγάρια)

- Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού

**4.2.** Αναφέρατε τα σημερινά δεδομένα για κάθε ένα τομέα και κάθε μία κοινωνική ομάδα που επηρεάζονται από την αξιολογούμενη ρύθμιση, όπως αυτά προκύπτουν από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

Το σύμφωνο συμβίωσης που θεσπίστηκε με τον ν. 3719/2008 αφενός δεν προστάτευε επαρκώς την οικογενειακή ζωή των ατόμων που το συνήπταν, αφετέρου δεν συμπεριελάμβανε τα ομόφυλα ζευγάρια. Για τον λόγο αυτό η σύναψη συμφώνων συμβίωσης ήταν εξαιρετικά περιορισμένη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας για την απογραφή του πληθυσμού του 2011, επί του συνόλου του πληθυσμού της χώρας (10.816.286), μόλις 1.765 άτομα είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, έναντι 5.364.763 έγγαμων (διαθέσιμο στο [http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A1602/PressReleases/A1602\\_SAM01\\_DT\\_DC\\_00\\_2011\\_03\\_F\\_GR.pdf](http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A1602/PressReleases/A1602_SAM01_DT_DC_00_2011_03_F_GR.pdf))

**4.3.** Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν για τον πολίτη από την προτεινόμενη ρύθμιση

Το παρόν σχέδιο νόμου αποσκοπεί συνολικά στην διασφάλιση και προστασία συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των πολιτών, στην άρση διακρίσεων και

στην εμπέδωση της αρχής της ισότητας με κοινωνικά δίκαιο τρόπο. Βλ. και ανωτέρω υπό 4.1

4.4. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, τα οποία επιφέρουν βελτίωση των υπηρεσιών του Κράτους προς τον πολίτη

Με το άρθρο 12 του παρόντος νομοσχεδίου καθίσταται σαφής η υποχρέωση του κράτους να αναγνωρίσει δικαιώματα που αποδίδονται στους συζύγους και είναι απαραίτητα για την ουσιαστική απόλαυση της οικογενειακής ζωής και στα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης. Έτσι, επιλύονται τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν όσοι είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης βάσει του ν. 3917/2008, όπως για παράδειγμα η μη δυνατότητα συνυπηρέτησης, η απουσία ασφαλιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων κ.α. Σε πολλές περιπτώσεις, πολίτες που είχαν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης αιτήθηκαν την αναγνώριση τέτοιων δικαιωμάτων από τις δημόσιες υπηρεσίες, χωρίς να είναι σαφές με βάση τον ν. 3917/2008 εάν τα άτομα αυτά δικαιούνται πράγματι τις αιτηθείσες παροχές. Αυτό οδήγησε, μέσα από χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, σε γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ και άλλων υπηρεσιών της διοίκησης που απέρριψαν τελικά τα σχετικά αιτήματα των πολιτών, θεωρώντας ότι η απόδοση τέτοιων δικαιωμάτων δεν ενέπιπτε στη βούληση του νομοθέτη. Πλέον, δεν απαιτούνται τέτοιες χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες που ταλαιπωρούν τόσο τον πολίτη, όσο και τη διοίκηση, καθώς καθίσταται σαφές από το κείμενο του νόμου ότι «Άλλες διατάξεις νόμων που αφορούν συζύγους εφαρμόζονται αναλόγως και στα μέρη του συμφώνου, εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική ειδική ρύθμιση στον παρόντα ή άλλο νόμο» (άρθρο 12). Συνεπώς, αποσαφηνίζεται η υποχρέωση της διοίκησης να αποδώσει τέτοια δικαιώματα στα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης, βελτιώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο και τις υπηρεσίες του κράτους προς τον πολίτη.

4.5. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, που απλουστεύουν τις διοικητικές διαδικασίες

Δεδομένου ότι η αναγνώριση δικαιωμάτων που απολαμβάνουν οι σύζυγοι στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης προβλέπεται ρητά στο παρόν νομοσχέδιο, δεν απαιτείται πλέον η ερμηνεία των διατάξεων του νόμου μέσω από γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ ή

διοικητικών οργάνων. Συνεπώς, μειώνεται ο χρόνος απάντησης της Διοίκησης στα αιτήματα των πολιτών και περιορίζεται ο αριθμός των διοικητικών πράξεων που απαιτούνται για την διεκπεραίωση των υποθέσεων των πολιτών που συνάπτων σύμφωνα συμβίωσης. Υπ' αυτή την έννοια απλουστεύονται οι διοικητικές διαδικασίες.

## **5. Συνέπειες στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον**

**5.1.** Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και τη μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων

-

**5.2.** Αναφέρατε περιληπτικά τα βασικά σημεία της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την προτεινόμενη ρύθμιση (εφόσον υπάρχει)

-

## **6. Συνέπειες στη Δημόσια Διοίκηση και την απονομή της Δικαιοσύνης**

**6.1.** Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βελτίωση της λειτουργίας και της αποδοτικότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Βλ. ανωτέρω υπό 4.4 και 4.5

**6.2.** Αναφέρατε τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης στον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης (εφόσον υπάρχουν)

Ο νομοθέτης προκρίνει την εξωδικαστική λύση του συμφώνου συμβίωσης, καθώς δεν απαιτείται η έκδοση διαζυγίου, αντίθετα απ' ότι προβλέπεται για τη λύση του γάμου. Με τον τρόπο αυτό δεν επιβαρύνεται η δικαστική ύλη.

## **7. Νομιμότητα**

**7.1** Αναφέρατε το πλαίσιο διατάξεων του Συντάγματος στο οποίο ενδεχομένως εντάσσεται η προτεινόμενη ρύθμιση

Από τα άρθρα του Συντάγματος κρίσιμα είναι τα 2§1 (ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας), 4§1 (οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου), 5§1 (καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του) και 9§1 εδ. 2 (η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη).

**7.2.** Αναφέρατε τυχόν νομολογία των εθνικών δικαστηρίων και ιδίως του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου που αφορά θέματα συναφή με την προτεινόμενη ρύθμιση

Δεν υπάρχει συναφής νομολογία των εθνικών δικαστηρίων.

**7.3.** Αναφέρατε τις σχετικές διατάξεις και προβλέψεις του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου και των διεθνών συμβάσεων που έχει κυρώσει η Ελλάδα, όπως επίσης και τυχόν νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σημαντικό είναι το άρθρο 19 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ορίζει ότι το Συμβούλιο μπορεί να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού. Επίσης, το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδικάζει ρητά τις διακρίσεις που γίνονται με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό.

Επιπλέον, το Συμβούλιο Ε.Ε. έχει εκδώσει διάφορες οδηγίες για την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης προσώπων (βλ. οδηγ. 2000/43/EK περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, 2000/78/EK περί ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και στην εργασία, 2004/113/EK περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και 2006/54/EK περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, οι οποίες ενσωματώθηκαν στην εσωτερική έννομη τάξη με τους ν. 3304/2005, ν.3769/2009 και ν.3896/2010 αντίστοιχα), ενώ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εκδώσει κατά καιρούς σχετικά ψηφίσματα, με τελευταίο το ψήφισμα της 27ης.2.2014, όπου επαναλαμβάνεται η σύσταση για την κατάργηση των διακρίσεων σε βάρος των ομοφύλων.

Αναφορικά με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) αξίζει να σημειωθούν οι αποφάσεις Αποφάσεις C-267/12, C-147/08, C -267/06. Κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, διαφοροποιήσεις σε εργασιακά δικαιώματα των ζευγαριών που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης και τα οποία βρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση με τους εγγάμους εφόσον δεν έχουν το δικαίωμα να συνάψουν γάμο, έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/78/EK που απαγορεύει τις διακρίσεις στην εργασία με βάση, μεταξύ άλλων, το σεξουαλικό προσανατολισμό.

7.4. Αναφέρατε τυχόν σχετικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Στην ΕΣΔΑ κρίσιμος είναι ο συνδυασμός του άρθρου 8, για το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των προσώπων, με το άρθρο 14, για την απαγόρευση των διακρίσεων ως προς την απόλαυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η ΕΣΔΑ, με ιδιαίτερη αναφορά στις διακρίσεις λόγω «άλλης κατάστασης», στην οποία γίνεται ερμηνευτικά δεκτό ότι υπάρχει και ο γενετήσιος προσανατολισμός.

Αναφορικά με την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πρέπει κατ' αρχήν να αναφερθεί η καταδίκη της Ελλάδας στην υπόθεση Βαλλιανάτος (ΕΔΔΑ -Τμήμα Ευρείας Σύθεσης, Βαλλιανάτος κλπ κατά Ελλάδας, (αριθμ. Προσφυγής 29381/09 και 32684/09, Απόφαση της 7.11.2013, διαθέσιμη στο <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-128294>), για την παραβίαση των άρθρων 8 και 14 της ΕΣΔΑ, για το λόγο ότι ο ν. 3719/2008 αποκλείει τα ομόφυλα ζευγάρια από τη δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης.

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι το ΕΔΔΑ έχει διευρύνει σημαντικά την έννοια της «οικογενειακής ζωής», κρίνοντας ότι αυτή συνιστά πραγματικό ζήτημα, το οποίο εξαρτάται από την ύπαρξη ουσιαστικών στενών προσωπικών δεσμών (ΕΔΔΑ, Τμήμα Ευρείας Σύθεσης, Κ. και Τ. κατά Φιλανδίας, 12.7.2001, παρ. 150). Με την ερμηνεία αυτή το ΕΔΔΑ αποτυπώνει την ποικιλομορφία των σύγχρονων οικογενειακών σχέσεων και την εξέλιξη των κοινωνικών αντιλήψεων κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι, πέρα από την οικογένεια που θεμελιώνεται σε γάμο, προστατεύονται επίσης οι δεσμοί που αναπτύσσονται εντός των de facto οικογενειακών σχέσεων (ΕΔΔΑ,

Kearns κατά Γαλλίας, 10.1.2008, παρ. 72, Johnston κατά Ιρλανδίας, 18.12.1986 παρ. 56). Ειδικότερα, ως προς τα ομόφυλα ζευγάρια, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ότι ένα ζευγάρι ομοφύλων το οποίο διαβιώνει σε σταθερή σχέση απολαμβάνει «οικογενειακή ζωή» (ΕΔΔΑ, Schalk και Kopf κατά Αυστρίας, 24.6.2010, παρ. 94).

## **8. Αρμοδιότητα**

**8.1.** Αναφέρατε τα υπουργεία που είναι συναρμόδια για τον σχεδιασμό και την προώθηση της αξιολογούμενης ρύθμισης, αιτιολογώντας ειδικά τους λόγους συναρμοδιότητας

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (επισπεύδον υπουργείο) είχε την νομοθετική πρωτοβουλία για την παρόν νομοσχέδιο. Υπήρξε συνεργασία και συντονισμός με τα εξής Υπουργεία:

- Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης για την ανάγκη τροποποίησης διατάξεων αρμοδιότητας του εν λόγω υπουργείου (ληξιαρχικές, δημοτολογικές διατάξεις) με στόχο την εναρμόνισή τους με το πνεύμα και το γράμμα του παρόντος νομοσχεδίου, καθώς και για τα θέματα δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου.

-Οικονομικών, για την εναρμόνιση της φορολογικής νομοθεσίας με το παρόν νομοσχέδιο, στα πλαίσια του άρθρου 12 αυτού.

-Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας με το παρόν νομοσχέδιο στα πλαίσια του άρθρου 12 αυτού, καθώς και για την συμπερίληψη εξουσιοδοτικής διάταξης σύμφωνα με την οποία απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος μετά από πρόταση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, με το οποίο ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η έκταση εφαρμογής των διατάξεων του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν συζύγους, στα μέρη του συμφώνου (άρθρο 12 του παρόντος νομοσχεδίου).

**8.2.** Αναφέρατε τις οργανικές μονάδες με τις οποίες υπήρξε συνεργασία του επισπεύδοντος υπουργείου κατά το στάδιο προετοιμασίας της εξεταζόμενης ρύθμισης

Στα πλαίσια του συντονισμού του επισπεύδοντος Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με τα ως άνω αναφερόμενα υπό 8.1 υπουργεία, υπήρξε συνεργασία με τα γραφεία υπουργών και αναπληρωτών υπουργών αυτών, καθώς και με τη Δ/ση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης.

**8.3.** Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες, που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε ξεχωριστής δράσης που προέρχεται από την εξεταζόμενη ρύθμιση

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Δ/ση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης για θέματα ληξιαρχικών πράξεων και εγγραφής στα δημοτολόγια

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Διοικητικής Ανασυγκρότησης) για θέματα συνυπηρέτησης κλπ δημοσίων υπαλλήλων

-Υπουργείο Οικονομικών, για θέματα φορολογίας

-Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης και εργασιακά δικαιώματα

(Όλες οι ανωτέρω δράσεις αφορούν τα άτομα που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου)

**8.4.** Σε περίπτωση που η προτεινόμενη ρύθμιση προβλέπει τη σύσταση νέου φορέα, υπηρεσίας, νομικού προσώπου, επιτροπής, συμβουλίου ή άλλου συλλογικού οργάνου, αναφέρατε συνοπτικά τη γνωμοδότηση της Διυπουργικής Επιτροπής της απόφασης Πρωθυπουργού Υ189/18-7-2006 (ΦΕΚ Β' 953) και επισυνάψτε τη μελέτη σκοπιμότητας και την οικονομοτεχνική μελέτη

## **9. Τήρηση Νομοτεχνικών Κανόνων και Κωδικοποίηση**

**9.1.** Αναφέρατε τους νομοτεχνικούς κανόνες, οι οποίοι εφαρμόστηκαν κατά τη σύνταξη της προτεινόμενης διάταξης, με αναφορά στο εγχειρίδιο οδηγιών της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (ΚΕ.Ν.Ε.)

Η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή που συνέταξε το παρόν νομοσχέδιο έλαβε υπόψιν της το εγχειρίδιο οδηγιών της Κ.Ε.Ν.Ε. Το κείμενο του νομοσχεδίου είναι λιτό, απλό, σαφές και άμεσο, διατυπωμένο στη δημοτική, χωρίς περίπλοκα σχήματα λόγου ή τεχνικούς όρους που έχουν ανάγκη εξειδίκευσης ή ερμηνείας. Επίσης, τα άρθρα του νομοσχεδίου δεν περιλαμβάνουν περισσότερες από τρεις παραγράφους.

**9.2.** Προσδιορίστε τις διατάξεις που τροποποιεί, αντικαθιστά ή καταργεί η προτεινόμενη ρύθμιση και ιδίως αναφέρατε εάν υπάρχει ήδη κώδικας ρυθμίσεων συναφών με την προτεινόμενη

Τροποποιούνται τέσσερις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (1354, 1462, 1463 και 1576 ΑΚ), ώστε να εναρμονίζονται με τις προτεινόμενες στο παρόν νομοσχέδιο διατάξεις για το σύμφωνο συμβίωσης.

**9.3.** Αναφέρατε τις εν γένει βελτιώσεις που επιφέρει η προτεινόμενη ρύθμιση στην έννομη τάξη και ειδικά τις διατάξεις που κωδικοποιεί ή απλουστεύει

Το παρόν νομοσχέδιο βελτιώνει το κανονιστικό περιβάλλον, εισάγοντας νέες διατάξεις που αίρουν τις δυσλειτουργίες και τις διακρίσεις που είχε εισαγάγει ο ν. 3719/2008 και θεσπίζοντας ένα νέο, πιο λειτουργικό, δίκαιο και αποτελεσματικό νομοθετικό πλαίσιο για το σύμφωνο συμβίωσης.

**9.4.** Προσδιορίστε τις διατάξεις της προτεινόμενης ρύθμισης που τροποποιούν εμμέσως υφιστάμενες ρυθμίσεις, χωρίς να τις καταργούν ρητώς και αιτιολογήστε την επιλογή αυτή

Το παρόν νομοσχέδιο εισάγει ένα νέο σύμφωνο συμβίωσης. Εντούτοις, δεν τροποποιεί ούτε καταργεί τον ν. 3917/2008 για δύο λόγους: Πρώτον, διότι ο νομοθέτης θα παρενέβαινε στην ιδιωτική αυτονομία των μερών που αποφάσισαν να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης με βάση τις διατάξεις του νόμου αυτού. Δεύτερον, διότι ο ν. 3917/2008 ρυθμίζει οικογενειακού δικαίου ζητήματα και που απαιτούν αυξημένη ασφάλεια δικαίου. Έτσι, το άρθρο 14 του Νομοσχεδίου περιλαμβάνει διαχρονικό δίκαιο διευκρινίζοντας τα εξής: α) Ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που έχουν καταρτιστεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου εξακολουθούν να

διέπονται από το ν. 3719/2008 για λόγους ασφάλειας του δικαίου, και μόνο ως προς τους τρόπους της λύσης τους (που θα επέλθει προφανώς μετά τη θέση σε ισχύ του νέου δικαίου) εφαρμόζεται το άρθρο 7 §§ 1 και 2 του παρόντος νόμου. β) Ότι τα μέρη των παλιών συμφώνων έχουν πάντως τη δυνατότητα να υπαχθούν συνολικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου με συμβολαιογραφική πράξη, αντίγραφο της οποίας καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ληξιαρχείου (του άρθρου 1 εδ. 2 αυτού του νόμου). Στην πράξη αυτή τα μέρη θα μπορούν να περιλαμβάνουν και ρυθμίσεις θεμάτων, τα οποία κατά το Νομοσχέδιο επαφίενται στην ιδιωτική τους αυτονομία (λ.χ. να συμφωνούν ότι παραιτούνται από το δικαίωμά τους στη νόμιμη μοίρα). Και γ) ότι τα σύμφωνα συμβίωσης που καταρτίζονται μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου διέπονται αποκλειστικά από τις διατάξεις αυτού του νόμου.

#### **10. Διαφάνεια - Κοινωνική συμμετοχή**

**10.1.** Αναφέρατε αναλυτικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που κλήθηκαν να λάβουν μέρος στην διαβούλευση για την προτεινόμενη ρύθμιση

Πριν την έναρξη της τυπικής διαβούλευσης επί του νομοσχεδίου στο open.gov, εκλήθησαν σε διαβούλευση οι ΛΟΑΤ κοινότητες από την Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε δύο χρονικά σημεία: πριν την έναρξη της επεξεργασίας του νομοσχεδίου, καθώς και αμέσως μετά την ολοκλήρωση των εργασιών της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (και πριν την τελική επεξεργασία του νομοσχεδίου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης). Επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια της επεξεργασίας του νομοσχεδίου, οι ΛΟΑΤ κοινότητες, καθώς και μεμονωμένοι πολίτες απέστειλαν σχόλια και παρατηρήσεις, τα οποία ελήφθησαν υπόψιν.

Επίσης, το νομοσχέδιο αναρτήθηκε στον δικτυακό τόπο διαβουλεύσεων (opengov) για ανοικτή δημόσια διαβούλευση από τις 9 Νοεμβρίου 2015 μέχρι τις 23 Νοεμβρίου 2015 και διατυπώθηκαν σχόλια και απόψεις επ' αυτού από πολίτες, φορείς, οργανώσεις και άλλες συλλογικότητες που ελήφθησαν υπόψιν.

**10.2.** Περιγράψτε αναλυτικά τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη

Πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις με τις ΛΟΑΤ κοινότητες στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 4.3.2015 (πριν την έναρξη επεξεργασίας του νομοσχεδίου) και στις 8.6.2015 (με την ολοκλήρωση του πρώτου σχεδίου του παρόντος νομοσχεδίου). Στην πρώτη συνάντηση, οι οργανώσεις εξέθεσαν τις θέσεις και προτάσεις τους, ενώ στην δεύτερη συνάντηση η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρουσίασε τους βασικούς άξονες του νομοσχεδίου, επί των οποίων οι οργανώσεις υπέβαλαν τα σχόλια και τις παρατηρήσεις τους. Στις συναντήσεις συμμετείχαν οι εξής οργανώσεις – φορείς: Ομοφυλοφιλική Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ), Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ), Athens Pride, Thessaloniki Pride, Λεσβιακή Ομάδα Αθήνας, Ομάδα QueerTrans, Δίκτυο για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα, Colour Youth, Οικογένειες Ουράνιο Τόξο, κ.α. Όλες οι ενδιαφερόμενες κοινωνικές ομάδες έχουν ενημερωθεί πλήρως.

Επίσης, το νομοσχέδιο αναρτήθηκε στον δικτυακό τόπο διαβουλεύσεων (opengov) για ανοικτή δημόσια διαβούλευση από τις 9 Νοεμβρίου 2015 μέχρι τις 23 Νοεμβρίου 2015.

**10.3.** Αναφερθείτε στα αποτελέσματα της διαβούλευσης, αναφέροντας επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της

Οι ΛΟΑΤ οργανώσεις αποδέχθηκαν θετικά τις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Ωστόσο υποστήριξαν την αναγνώριση σε όλα τα ζευγάρια, ανεξαρτήτως φύλου, του δικαιώματος στο γάμο, με πλήρη δικαιώματα. Επίσης, έθεσαν το ζήτημα της αναγνώρισης δικαιώματος τεκνοθεσίας στα ζευγάρια (ομόφυλα και ετερόφυλα) που συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης. Έθεσαν, τέλος, ως επιτακτική ανάγκη, το ζήτημα της νομικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου.

Κατά την ανοικτή δημόσια διαβούλευση (9-23/11/2015) διατυπώθηκαν χιλιάδες σχόλια τόσο υπέρ όσο και κατά των εν λόγω ρυθμίσεων. Η κριτική που διατυπώθηκε εδράζεται κυρίως στις θρησκευτικές πεποιθήσεις ατόμων που δεν αποδέχονται τις

σχέσεις μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και διαφωνούν με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις στο σύνολό τους.

**10.4.** Αναφέρατε τον σχεδιασμό που έχει γίνει για τον κοινωνικό διάλογο και τη διαβούλευση και στο στάδιο της εφαρμογής της προτεινόμενης ρύθμισης

Ζητήματα που ανακύπτουν τόσο από την εφαρμογή του νέου νόμου για το σύμφωνο συμβίωσης, όσο και άλλα ζητήματα που τέθηκαν από τους κοινωνικούς εταίρους κατά τη διαβούλευση και δεν αντιμετωπίζονται με το παρόν νομοσχέδιο, θα εξεταστούν στο πλαίσιο αναθεώρησης του οικογενειακού δικαίου. Επίσης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προχωρά άμεσα στη σύσταση Νομικής Επιτροπής για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου.

## **B: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

Παρακάτω παρατίθενται κατά κεφάλαια οι αξιολογούμενες συνέπειες των σημαντικότερων διατάξεων του παρόντος ΣχΝ

### **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ (Α. 15 -19)**

#### **ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ**

##### **ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ:**

**ΣΕ Ο, ΤΙ ΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΠΩΣ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ (ECRI), ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΙ Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ, ΓΕΓΟΝΟΣ ΠΟΥ ΠΡΟΑΠΑΙΤΕΙ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ**

**ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ. ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, ΚΡΙΝΕΤΑΙ ΣΚΟΠΙΜΗ Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΝΟΣ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ» (ΕΦΕΞΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ) ΠΟΥ ΘΑ ΕΧΕΙ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΝ ΧΑΡΑΞΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ.**

### **1. Αναγκαιότητα**

**1.1.** Περιγράψτε το πρόβλημα (οικονομικό, κοινωνικό ή άλλο), το οποίο καθιστά αναγκαία την προώθηση και ψήφιση της αξιολογούμενης ρύθμισης

Την τελευταία πενταετία, το φαινόμενο του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας σημείωσε ιδιαίτερη άνοδο. Η διάχυση ξενοφοβικών και ρατσιστικών ιδεών έλαβε μάλιστα συχνά βίαιη όψη, όπως έχει καταγραφεί από διεθνή και εθνικά όργανα. Ομοίως μεγάλη υπήρξε και η διάδοση της ρητορικής του μίσους και η συνακόλουθη εξοικείωση της ελληνικής κοινής γνώμης με μισαλλόδοξα μηνύματα και απόψεις.

Η γιγάντωση των φαινομένων του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας τραυματίζει σοβαρά τον κορμό όλης της κοινωνίας, η δε αντιμετώπισή τους δε μπορεί να περιοριστεί μόνο σε μέτρα ποινικής καταστολής. Η Πολιτεία καλείται να αναλάβει σαφείς πρωτοβουλίες για την πρόληψή τους, πρωτοβουλίες που θα εκτείνονται σε μεγάλο εύρος της δημόσιας διοίκησης. Είναι λοιπόν αναγκαίος ο συντονισμός αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών.

**1.2.** Αναφέρατε τους στόχους που επιδιώκει η αξιολογούμενη ρύθμιση συμπεριλαμβάνοντας επιπλέον τυχόν ποσοτικοποιημένα και ποιοτικά στοιχεία των επιδιωκόμενων στόχων και αποτελεσμάτων

Στόχος των ρυθμίσεων είναι:

α. Ο σχεδιασμός πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας προς διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας.

β. Η επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και της συμμόρφωσής της με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.

γ. Η προώθηση και ο συντονισμός της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς και η ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά.

Στόχος είναι επίσης η δημιουργία Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, με σαφείς ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες, το οποίο θα αναπτυχθεί στα ακόλουθα στάδια: α) ιεράρχηση προτεραιοτήτων και κοστολόγηση, β) παρακολούθηση και επικαιροποίηση, και γ) αξιολόγηση.

**1.3.** Αναφέρατε αναλυτικά τις κοινωνικές και οικονομικές ομάδες που επηρεάζει άμεσα και αυτές που επηρεάζει έμμεσα η αξιολογούμενη ρύθμιση και προσδιορίστε τον λόγο της επιρροής

Οι ρυθμίσεις αφορούν τον γενικό πληθυσμό, διότι τα φαινόμενα του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας πλήττουν όλη την κοινωνία, καθώς και άτομα και ομάδες που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας.

## **2. Καταλληλότητα**

**2.1.** Αναφέρατε, εάν υπάρχουν, προηγούμενες προσπάθειες αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος στην Ελλάδα και περιγράψτε αναλυτικά τα επιτυχή και τα προβληματικά σημεία των προσπαθειών αυτών

Από το Μάρτιο του 2015 συστάθηκε και λειτουργεί υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ομάδα Εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Αστυνομίας (αρμόδια τμήματα δίωξης ρατσιστικής βίας), του Δικτύου Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας, της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καθώς και η Ειδική Εισαγγελέας για τη Ρατσιστική Βία.

Κύριο μέλημα των ως άνω αποτελεί ο συντονισμός των ενεργειών και η βελτίωση της συνεργασίας στο πεδίο, αναδείχθηκε, δε, καθολικά η ανάγκη συντονισμού και συνεργασίας όλων των συναρμόδιων υπουργείων και φορέων.

**2.2.** Αναφέρατε τουλάχιστον ένα παράδειγμα αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του ΟΟΣΑ (εφόσον υπάρχει) και αιτιολογήστε τον λόγο για τον οποίο επιλέξατε τη συγκεκριμένη χώρα.

Η Ιρλανδία έχει ιδρύσει από το 1998 την Εθνική Συμβουλευτική Επιτροπή για το Ρατσισμό και την Διαπολιτισμικότητα, η οποία αποτελείται από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς και έχει στόχο την παροχή συμβουλευτικής και τεχνογνωσίας, την συμβολή στην ανάπτυξη πολιτικών, την προώθηση της πολυπολιτισμικότητας, την καταγραφή των περιστατικών ρατσιστικής βίας, την συνδρομή στην ανάπτυξη Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού κλπ.

Τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη έχουν ιδρύσει διυπουργικά όργανα για τον συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων με στόχο μια ολιστική προσέγγιση στην αντιμετώπιση του ρατσισμού.

**2.3.** Απαριθμήστε αναλυτικά τα διατάγματα και τις κανονιστικές πράξεις που πρέπει να εκδοθούν, προκειμένου να εφαρμοστεί πλήρως η αξιολογούμενη ρύθμιση και περιγράψτε για κάθε μία από αυτές τυχόν θέματα που πρέπει να προσεχθούν κατά την εφαρμογή της

Απαιτείται Κοινή Υπουργική Απόφαση για τον ορισμό των τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Συμβουλίου.

### **3. Συνέπειες στην Οικονομία**

**3.1** Αναφέρατε αναλυτικά ποιες κατηγορίες επιχειρήσεων αφορά η αξιολογούμενη ρύθμιση

-

**3.2** Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στη δομή της αγοράς

-

3.3 Μετρήστε το κόστος εγκατάστασης για νέες επιχειρήσεις πριν και μετά την αξιολογούμενη ρύθμιση, με την χρήση του «τυποποιημένου μοντέλου κόστους»

-

3.4 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της προτεινόμενης ρύθμισης στις λειτουργίες της παραγωγής και του μάρκετινγκ των επιχειρήσεων

-

3.5. Αναφέρατε αναλυτικά και αιτιολογήστε την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

-

3.6. Προσδιορίστε το διοικητικό βάρος των επιχειρήσεων που προκαλεί ή αφαιρεί η προτεινόμενη ρύθμιση, εφαρμόζοντας το «τυποποιημένο μοντέλο κόστους»

-

3.7 Προσδιορίστε ειδικότερα και μετρήστε αναλυτικά και ξεχωριστά το κόστος και τα οφέλη που θα προκύψουν από την προτεινόμενη ρύθμιση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

-

3.8. Προσδιορίστε αναλυτικά τα οφέλη ή την επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, που αναμένεται να προκληθούν από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Δεν προκύπτει επιβάρυνση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Το Συμβούλιο εδρεύει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και επικουρείται κατά τη λειτουργία του επιστημονικά και διοικητικά από τη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ παρέχεται γραμματειακή υποστήριξη από υπάλληλο της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

3.9. Προσδιορίστε αναλυτικά τυχόν συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην εθνική οικονομία

#### **4. Συνέπειες στην κοινωνία και στους πολίτες**

4.1. Αναφέρατε τις προσδοκώμενες συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην κοινωνία γενικά και στις επηρεαζόμενες κοινωνικές ομάδες ειδικά

-Καταπολέμηση του ρατσισμού, της ρατσιστικής βίας, της ρητορικής του μίσους και της μισαλλοδοξίας που πλήττει την κοινωνία στο σύνολό της, αλλά και προστασία σε

ομάδες που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας.

-Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων

4.2. Αναφέρατε τα σημερινά δεδομένα για κάθε ένα τομέα και κάθε μία κοινωνική ομάδα που επηρεάζονται από την αξιολογούμενη ρύθμιση, όπως αυτά προκύπτουν από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

-

4.3. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν για τον πολίτη από την προτεινόμενη ρύθμιση

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις αποσκοπούν συνολικά στην διασφάλιση και προστασία συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των πολιτών, στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας, στην άρση διακρίσεων και στην εμπέδωση της αρχής της ισότητας.

4.4. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, τα οποία επιφέρουν βελτίωση των υπηρεσιών του Κράτους προς τον πολίτη

Καλύτερος συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των εν λόγω φαινομένων.

Ειδικότερα, το Συμβούλιο εκπονεί μελέτες, εκδίδει κατευθυντήριες οδηγίες και συστάσεις και προτείνει μέτρα για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και της διοικητικής πρακτικής προς τις διατάξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών. Επίσης, σχεδιάζει και προτείνει πολιτικές κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας για όλο το φάσμα της κυβερνητικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης και αναπτύσσει πρωτοβουλίες για την προώθηση της εταιρικής - κοινωνικής ευθύνης των νομικών προσώπων για τα ως άνω θέματα. Μέσω αυτών των δράσεων αναμένεται βελτίωση των υπηρεσιών του κράτους προς τον πολίτη στο πεδίο της αντιμετώπισης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.

4.5. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης, που απλουστεύουν τις διοικητικές διαδικασίες

## **5. Συνέπειες στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον**

**5.1.** Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και τη μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων

**5.2.** Αναφέρατε περιληπτικά τα βασικά σημεία της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την προτεινόμενη ρύθμιση (εφόσον υπάρχει)

## **6. Συνέπειες στη Δημόσια Διοίκηση και την απονομή της Δικαιοσύνης**

**6.1.** Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βελτίωση της λειτουργίας και της αποδοτικότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Βλ. ανωτέρω υπό 4.4

**6.2.** Αναφέρατε τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης στον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης (εφόσον υπάρχουν)

Το Συμβούλιο έχει ως αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, την επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, τόσο από τη Διοίκηση όσο και από τη Δικαιοσύνη και υποβάλει προτάσεις νομοθετικών αλλαγών, εφόσον κρίνονται αναγκαίες για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου. Το Συμβούλιο αναλαμβάνει επίσης πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας.

## **7. Νομιμότητα**

**7.1** Αναφέρατε το πλαίσιο διατάξεων του Συντάγματος στο οποίο ενδεχομένως εντάσσεται η προτεινόμενη ρύθμιση

Από τα άρθρα του Συντάγματος κρίσιμα είναι τα 2§1 (ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας), 4§1 (οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου), 5§1 (καθένας έχει το δικαίωμα να

αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του) και 5§2 (όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων) και άρθρο 13 (ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης).

7.2. Αναφέρατε τυχόν νομολογία των εθνικών δικαστηρίων και ιδίως του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου που αφορά θέματα συναφή με την προτεινόμενη ρύθμιση

7.3. Αναφέρατε τις σχετικές διατάξεις και προβλέψεις του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου και των διεθνών συμβάσεων που έχει κυρώσει η Ελλάδα, όπως επίσης και τυχόν νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σημαντική είναι η απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (L 328)

7.4. Αναφέρατε τυχόν σχετικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Κρίσιμο είναι το άρθρο 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σε συνδυασμό με άλλες διατάξεις, όπως για παράδειγμα το άρθρο 2 (δικαίωμα στη ζωή). Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τα κράτη πρέπει να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διερεύνηση τυχόν ρατσιστικού κινήτρου. Βλ. για παράδειγμα αποφάσεις *Nachova and Others v. Bulgaria*, *Angelova and Iliev v. Bulgaria* (παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 γιατί οι αρχές παρέλειψαν να διερευνήσουν πιθανό ρατσιστικό κίνητρο πίσω από τους θανάτους των συγγενών των προσφευγόντων), *Mižigárová v. Slovakia*. Πλούσια είναι επίσης η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη

ρητορική του μίσους. Βλ. σχετικά  
[http://www.echr.coe.int/Documents/FS\\_Hate\\_speech\\_ENG.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf)

## 8. Αρμοδιότητα

8.1. Αναφέρατε τα υπουργεία που είναι συναρμόδια για τον σχεδιασμό και την προώθηση της αξιολογούμενης ρύθμισης, αιτιολογώντας ειδικά τους λόγους συναρμοδιότητας

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, για την αντιμετώπιση του ρατσισμού κατά την επαφή του πολίτη με τη Διοίκηση

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Προστασίας του Πολίτη), για την αποτελεσματικότερη καταστολή της ρατσιστικής βίας, για την εκπαίδευση των σωμάτων ασφαλείας στα εν λόγω ζητήματα, για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων σχετικά με τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο κλπ

-Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Μεταναστευτικής Πολιτικής) για την αντιμετώπιση των εν λόγω φαινομένων όταν στρέφονται κατά αλλοδαπών

-Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του ανθρώπου και σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης του ρατσισμού στη δημόσια παιδεία, κλπ.

-Υπουργείο Εξωτερικών, για την εκπροσώπηση της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς για τα εν λόγω ζητήματα, την κύρωση και εφαρμογή διεθνών συνθηκών, τις συστάσεις διεθνών οργάνων κλπ.

- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την χάραξη και εφαρμογή πολιτικών για την αντιμετώπιση του φαινομένου, για την εφαρμογή της αντιρατσιστικής νομοθεσίας και την καταδίκη των δραστών ρατσιστικών εγκλημάτων από τα δικαστήρια, για την εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων, για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων σχετικά με τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο κλπ

-Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, για την αντιμετώπιση του ρατσισμού στην εργασία

8.2. Αναφέρατε τις οργανικές μονάδες με τις οποίες υπήρξε συνεργασία του επισπεύδοντος υπουργείου κατά το στάδιο προετοιμασίας της εξεταζόμενης ρύθμισης

-

8.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες, που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε ξεχωριστής δράσης που προέρχεται από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Φορείς που μετέχουν στο Συμβούλιο και θα κληθούν ενδεχομένως να εφαρμόσουν τις πολιτικές που θα σχεδιασθούν είναι οι ακόλουθοι:

- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης,
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Προστασίας του Πολίτη)
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Τομέας Μεταναστευτικής Πολιτικής)
- Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
- Υπουργείο Εξωτερικών
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης και εργασιακά δικαιώματα
- Ελληνική Αστυνομία
- Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας
- Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων
- Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
- Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
- Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας
- ΕΣΗΕΑ

8.4. Σε περίπτωση που η προτεινόμενη ρύθμιση προβλέπει τη σύσταση νέου φορέα, υπηρεσίας, νομικού προσώπου, επιτροπής, συμβουλίου ή άλλου συλλογικού οργάνου, αναφέρατε συνοπτικά τη γνωμοδότηση της Διυπουργικής Επιτροπής της απόφασης Πρωθυπουργού Υ189/18-7-2006 (ΦΕΚ Β' 953) και επισυνάψτε τη μελέτη σκοπιμότητας και την οικονομοτεχνική μελέτη

-

### **9. Τήρηση Νομοτεχνικών Κανόνων και Κωδικοποίηση**

9.1. Αναφέρατε τους νομοτεχνικούς κανόνες, οι οποίοι εφαρμόστηκαν κατά τη σύνταξη της προτεινόμενης διάταξης, με αναφορά στο εγχειρίδιο οδηγιών της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (ΚΕ.Ν.Ε.)

Κατά τη σύνταξη των ρυθμίσεων, το επισπεύδον Υπουργείο έλαβε υπόψιν του το εγχειρίδιο οδηγιών της Κ.Ε.Ν.Ε. Το κείμενο του νομοσχεδίου είναι λιτό, απλό, σαφές και άμεσο, διατυπωμένο στη δημοτική, χωρίς περίπλοκα σχήματα λόγου ή τεχνικούς όρους που έχουν ανάγκη εξειδίκευσης ή ερμηνείας.

9.2. Προσδιορίστε τις διατάξεις που τροποποιεί, αντικαθιστά ή καταργεί η προτεινόμενη ρύθμιση και ιδίως αναφέρατε εάν υπάρχει ήδη κώδικας ρυθμίσεων συναφών με την προτεινόμενη

-

9.3. Αναφέρατε τις εν γένει βελτιώσεις που επιφέρει η προτεινόμενη ρύθμιση στην έννομη τάξη και ειδικά τις διατάξεις που κωδικοποιεί ή απλουστεύει

-

9.4. Προσδιορίστε τις διατάξεις της προτεινόμενης ρύθμισης που τροποποιούν εμμέσως υφιστάμενες ρυθμίσεις, χωρίς να τις καταργούν ρητώς και αιτιολογήστε την επιλογή αυτή

-

### **10. Διαφάνεια - Κοινωνική συμμετοχή**

10.1. Αναφέρατε αναλυτικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που κλήθηκαν να λάβουν μέρος στην διαβούλευση για την προτεινόμενη ρύθμιση

Κατά την ανοικτή δημόσια διαβούλευση του νομοσχεδίου (βλ. 10.2) εκλήθησαν οι πολίτες, φορείς, οργανώσεις και άλλες συλλογικότητες να υποβάλουν σχόλια και παρατηρήσεις επί του νομοσχεδίου. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα σχόλια της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, καθώς και του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, οι οποίοι μετέχουν στο Συμβούλιο.

Σημειώνεται επίσης ότι εκτεταμένη διαβούλευση πραγματοποιήθηκε με τον Συνήγορο του Πολίτη στο στάδιο της επεξεργασίας των ρυθμίσεων σε σχέση με τη συμμετοχή του στο Συμβούλιο.

**10.2.** Περιγράψτε αναλυτικά τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη

Το νομοσχέδιο αναρτήθηκε στον δικτυακό τόπο διαβουλεύσεων (opengov) για ανοικτή δημόσια διαβούλευση από τις 9 Νοεμβρίου 2015 μέχρι τις 23 Νοεμβρίου 2015.

**10.3.** Αναφερθείτε στα αποτελέσματα της διαβούλευσης, αναφέροντας επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της

Τα σχόλια επί των προτεινόμενων ρυθμίσεων ήταν πολύ θετικά. Διατυπώθηκαν παρατηρήσεις επί της σύνθεσης του Συμβουλίου, οι οποίες ελήφθησαν υπόψιν κατά την οριστικοποίηση των ρυθμίσεων.

**10.4.** Αναφέρατε τον σχεδιασμό που έχει γίνει για τον κοινωνικό διάλογο και τη διαβούλευση και στο στάδιο της εφαρμογής της προτεινόμενης ρύθμισης

Το άρθρο 19 του νομοσχεδίου ρητά προβλέπει ότι «1. Στο Συμβούλιο δύναται να καλούνται και άλλα πρόσωπα, ιδίως εμπειρογνώμονες με συναφή εξειδίκευση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ή φορείς για την παροχή πληροφοριών ή τη συνεργασία, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση αυτού. 2. Το Συμβούλιο μπορεί να

προσκαλεί Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών σε διαβούλευση, εφόσον αυτό θεωρείται αναγκαίο κατά την κρίση του».

### **ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΡΙΤΟ (Α. 20 -29) ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟ (Α. 30 -36)**

**(αναλύονται μαζί λόγω συνάφειας διατάξεων ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου των δύο κεφαλαίων)**

#### **ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΝΟΜΟΥ**

**Παρακάτω υπό τα εξής:**

- I) Άρθρα 21 και 29 του ΣχΝ για τροποποίηση του άρθρου 81<sup>Α</sup> Π.Κ. και προσθήκη άρθρου 361B Π.Κ.**
- II) Άρθρα 24, 25, 26 του ΣχΝ για τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και 30, 33, 34 και 36 του ΣχΝ για τροποποιήσεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας –Διατάξεις ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου για ανήλικους δράστες.**
- III) Άρθρα 27 -28 του ΣχΝ για τροποποιήσεις των άρθρων 292 και 298 του Ποινικού Κώδικα**
- IV) Λοιπές δικονομικές διατάξεις ά. 32 και 33 ΣχΝ -ά. 279 και 340 ΚΠΔ, αντίστοιχα**

#### **1. Γενική Αξιολόγηση**

**1.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου**

I) Στο άρθρο 81<sup>Α</sup> Π.Κ. ως είχε, γινόταν χρήση της διαθετικής έννοιας του «μίσους» που δυσχέραινε την εφαρμογή του. Ταυτόχρονα, το απειλούμενο πλαίσιο ποινής μετά την επιβάρυνση για την τέλεση της πράξης από ρατσιστικό μίσος στο εδ. α' της περ. Α) του εν λόγω άρθρου δεν κατέλειπε περιθώρια για την επιμετρητική εργασία του δικαστή. Περαιτέρω, το άρθρο 361B Π.Κ. επιδιώκεται να αντιμετωπίσει περιπτώσεις που φιλανθρωπικές δράσεις χρησιμοποιούνται ως μέσο προπαγάνδας ρατσιστικών πράξεων και ακτιβισμών που συνδυάζονται με αποκλεισμούς και διακρίσεις με βάση τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται στο ως άνω άρθρο.

II) Με τις διατάξεις ουσιαστικού ποινικού δικαίου για ανήλικους δράστες επιδιώκεται να αντιμετωπιστούν ασυμφωνίες των σχετικών προβλέψεων με θεμελιώδεις συνταγματικές επιταγές (ά. 124 παρ. 3<sup>α</sup> Π.Κ.) ή προσαρμογές στην αρχή της αναλογικότητας (ά. 126 παρ. 3), ενώ, άλλωστε, η τροποποίηση των διατάξεων δικονομικού ποινικού δικαίου για ανήλικους δράστες συνιστά άμεσο συνεπακόλουθο της αντιστοίχισης των προβλεπόμενων διαδικασιών στις αλλαγές των ουσιαστικών ρυθμίσεων (ιδίως των αλλαγών στο άρθρο 127 παρ. 1 Π.Κ.). Ταυτόχρονα, με την αλλαγή της παρ. 4 του άρθρου 497 ΚΠΔ, επιδιώκεται η ρητή έκφραση της ανασταλτικής δύναμης της έφεσης κατά την κρίση του δικαστηρίου με εκτίμηση, μεταξύ άλλων, και του πρώτιστου συμφέροντος του ανηλίκου δράστη.

III) Με τις ρυθμίσεις των άρθρων 27 -28 ΣχΝ επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της μη εκτίμησης από τον νομοθέτη, ήδη δηλαδή σε αφηρημένο επίπεδο, περιπτώσεων παρακώλυσης συγκοινωνιών που έχουν διαβαθμισμένη απαξία, ώστε να εκτιμάται επεικέστερα η περίπτωση ασήμαντης προσβολής των προστατευόμενων εννόμων αγαθών ή να εκτιμάται αυστηρότερα η περίπτωση βαρύτερων παρακωλύσεων.

IV) Με τις ρυθμίσεις των άρθρων 32 και 33 του ΣχΝ επιδιώκεται η τροποποίηση των άρθρων 279 και 340 ΚΠΔ. Στην πρώτη περίπτωση δίνεται η δυνατότητα με εντολή εισαγγελέα, ακόμη και τηλεφωνική, να μην κρατείται ο επ' αυτοφώρω συλλαμβανόμενος, όταν κρίνεται ότι δεν θα παραπεμφθεί με τη διαδικασία των άρθρων 417επ. ΚΠΔ στο ακροατήριο, με αποτέλεσμα να μην υφίσταται την ταλαιπωρία και στέρηση της ελευθερίας του ιδίως σε περιπτώσεις όπως είναι οι αργίες ή το Σαββατοκύριακο. Στη δεύτερη περίπτωση επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αντικειμενικής απαξίωσης του θεσμού του δικηγόρου που διορίζεται με την αυτεπάγγελτη διαδικασία όταν δεν παρέχεται σε αυτόν παρά ολίγιστος χρόνος για την προετοιμασία του. Ταυτόχρονα, με την εκφώνηση των σχετικών υποθέσεων στην αρχή της εκδίκασης θα προκύπτει έγκαιρα ο προγραμματισμός εκδίκασης όλων των παραγόντων της δίκης, ώστε να μην χάνονται εργατοώρες από άσκοπες αναμονές.

1.2 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

I) Οι διατάξεις των άρθρων 21 και 29 ΣχΝ είναι αναγκαίες καθώς μόνο νομοθετικά μπορούν να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που τέθηκαν. Άλλωστε, η αντιμετώπιση ρατσιστικών συμπεριφορών συνιστά ένα από τα κύρια καθήκοντα του κράτους, αφού αυτές προσβάλλουν ένα από τα βασικά θεμέλια της σύγχρονης κοινωνικής ζωής που είναι η ανοχή στη διαφορετικότητα και εν γένει η μη πρωτοκαθεδρία κάποιου έναντι άλλου στη βάση στοιχείων που συνδέονται με τα στοιχεία που αναφέρονται στα ως άνω άρθρα. Εξάλλου, ιδίως για την πρώτη, πρόκειται για βελτίωση υφιστάμενης νομοθεσίας. Ως προς τη δεύτερη η ποινική αντιμετώπιση των συμπεριφορών αυτών κρίθηκε αναγκαία, καθώς έχουν εμφανιστεί φαινόμενα ακτιβιστικών δράσεων και προπαγανδιστικών ενεργειών με εκμετάλλευση φιλανθρωπικών δράσεων που παρότι απαγορεύτηκαν διοικητικά, έγινε εντέλει δυνατό να πραγματοποιηθούν. Άλλωστε, η πραγματοποίηση φιλανθρωπιών με ταυτόχρονο αποκλεισμό ανθρώπων από αυτές, κάνοντας χρήση συγκεκριμένων –ρατσιστικών κριτηρίων, προσκρούει στο άρθρο 2 παρ. 1 Συντ, δηλαδή σε θεμελιώδες δικαιοῦκό μέγεθος της ελληνικής συνταγματικής τάξης.

II) Κατά το καταργούμενο άρθρο 124 παρ. 3<sup>α</sup> του Π.Κ. ήταν δυνατή η επιβολή περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης και σε ανήλικο μετά από την επανειλημμένη διαφυγή του από το ίδρυμα αγωγής όπου είχε τοποθετηθεί (αναμορφωτικό μέτρο περ. ιβ) παρ. 1 άρθρου 122 Π.Κ.) ή με την τέλεση νέου κακούργηματος μετά από την επιβολή του ως άνω αναμορφωτικού μέτρου, που όμως αξιολογούνταν όχι για την επιβολή ποινής για το νέο αυτό κακούργημα, αλλά για την αντικατάσταση του αναμορφωτικού μέτρου που είχε επιβληθεί με στερητική της ελευθερίας ποινή. Όμως, έτσι δημιουργούνταν προβλήματα, αφενός ορισμένου της έννοιας της «επανειλημμένης διαφυγής» και υπαγωγής υπό την ίδια αντιμετώπιση περιπτώσεων εντελώς διαφορετικής ποιότητας απαξιολογικά (ως προς τον αριθμό διαφυγών, διάρκειας και λόγων αυτών), αλλά και εξάρτησης της ποινικής ευθύνης του ανήλικου από τη διάπραξη μιάς πειθαρχικού χαρακτήρα παράβασης και αφετέρου εκ των υστέρων επιβάρυνσης της ποινικής του ευθύνης για την πράξη όπου είχε στηριχθεί η επιβολή του εν λόγω αναμορφωτικού μέτρου, μόλις με την τέλεση της νεότερης. Η νομοθετική αλλαγή κρίνεται αναγκαία, αφού τα ως άνω προβλήματα εμφανίστηκαν σε νομοθετικό επίπεδο, ενώ άλλωστε κρίνεται κατάλληλη, αφού οδηγεί σε εξάλειψή τους. Εξάλλου, οι αλλαγές δικονομικών διατάξεων ήταν αναγκαίες λόγω του ότι έπρεπε να αντιστοιχηθούν οι σχετικές προβλέψεις στις αλλαγές των οικείων διατάξεων ουσιαστικού ποινικού δικαίου καθώς και να

επεκταθεί με ρητό τρόπο και ως προς αυτούς η ανασταλτική δύναμη της έφεσης, κατοχυρώνοντας τον αναγκαίο σεβασμό στο τεκμήριο αθωότητάς τους και στα συμφέροντά τους ως ανηλίκων μέχρι την ωρίμανση της σχετικής δικαστικής κρίσης, σε δεύτερο βαθμό.

III) Οι ρυθμίσεις των άρθρων 27 -28 ΣχΝ θεωρούνται κατάλληλες και αναγκαίες για την αντιμετώπιση του προβλήματος που προεκτέθηκε, αφού όπως περιγράφηκε υπήρχε πρόβλημα σε σχέση με την εκτίμηση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πράξεων σχετικών με τη διαβάθμιση του αδίκου ήδη σε αφηρημένο -νομοθετικό επίπεδο. Άλλωστε, με το άρθρο 28 ΣχΝ δίνεται και στον ίδιο το δικαστή η δυνατότητα να εκτιμήσει την ελαχιστοποίηση του αδίκου ή άλλους λόγους που συνδέονται με τη σκοπιμότητα της ποινής και να αφήσει αυτήν.

IV) Οι ρυθμίσεις των άρθρων 32 και 33 ΣχΝ είναι αναγκαίες καθότι επιλύονται χρόνια προβλήματα ταλαιπωριών των πολιτών και απαξίωσης σημαντικών θεσμών που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της δικαιοσύνης. Είναι άλλωστε κατάλληλος αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης, αφού κινείται προς το στόχο της εξάλειψής τους.

1.3 Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

I) Οι λόγοι συμπερίληψης διατάξεων για τα ρατσιστικά εγκλήματα στο παρόν ΣχΝ έχουν εξηγηθεί επαρκώς στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου. Ιδιαίτερα, όμως, ενόψει του γεγονότος ότι σε αυτό τα δύο πρώτα κεφάλαια αφιερώνονται στο Σύμφωνο Συμβίωσης με επέκταση του σχετικού δικαιώματος σε ομόφυλα ζευγάρια καθώς και στο Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, αναδεικνύεται ότι η επιλογή αυτή είναι εύλογη.

II) Οι λόγοι συμπερίληψης των διατάξεων για το ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο των ανηλίκων έχουν εξηγηθεί και στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου. Ειδικότερα, στο συγκεκριμένο σχέδιο συμπεριλήφθηκαν αφενός λόγω της σύνδεσής τους με τη νομική κατάσταση των ανηλίκων στο πεδίο της ποινικής καταστολής, δηλαδή εξαιτίας της σχέσης τους με το δικαιοτικό πεδίο των σοβαρότερων περιορισμών των δικαιωμάτων. Άλλωστε, όλο το νομοθέτημα διαπνέεται από τη λογική της κατοχύρωσης δικαιωμάτων και της θέσπισης εγγυήσεων για τον περιορισμό τους μετά την τέλεση εγκλήματος από τον ανήλικο δράστη.

III) Οι διατάξεις έχουν συμπεριληφθεί στο παρόν ΣχΝ καθιερώνοντας νέες αφηρημένες προβλέψεις επανακαθορίζουν με σαφέστερο τρόπο το πεδίο δράσης των κοινωνιών υπάγοντάς τες στο συνολικό πνεύμα του νομοθετήματος για την πρόταξη των δικαιωμάτων των πολιτών.

IV) Οι λόγοι συμπερίληψης των διατάξεων των άρθρων 32 και 33 του ΣχΝ στην παρούσα νομοθετική προσπάθεια έχει εξηγηθεί στην Αιτιολογική Έκθεση του Νόμου. Εν γένει, όλο το νομοθέτημα διατρέχεται από την ιδέα της διευκόλυνσης θεσμών που βρίσκονται στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης και συνεπώς εύλογα συμπεριλαμβάνονται και οι θεσμοί της σε συγκεκριμένο χρόνο προσαγωγής στον εισαγγελέα και της νομικής βοήθειας/αυτεπάγγελτου διορισμού συνηγόρου υπεράσπισης.

1.4. Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

I) Οι διατάξεις των άρθρων 21 και 29 ΣχΝ διαμορφώνουν ένα πλαίσιο προστασίας απέναντι σε προσβολές (βλάβες ή διακινδυνεύσεις) εννόμων αγαθών με βάση κριτήρια αντίθεσης στη διαφορετικότητα. Η αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων θα επιφέρει αίσθημα ασφάλειας, ισότητας και εν γένει κοινωνικής ειρήνης.

II) Οι διατάξεις για το ουσιαστικό και δικονομικό ποινικό δίκαιο των ανηλίκων αναμένεται να αποκαταστήσουν και εμπεδώσουν θεμελιώδεις δικαιοκρατικές αρχές, επιφέροντας κλίμα ασφάλειας δικαίου στην κοινωνία και τους πολίτες. Παράλληλα, υπάγουν σε καλύτερη ρύθμιση την ποινική καταστολή των ανηλίκων επιφέροντας εξορθολογισμό και περιορισμό της.

III) Με τις ρυθμίσεις αυτές εξορθολογίζεται η ποινική καταστολή σχετικά με τα άρθρα 292 και 298 Π.Κ. Με τον τρόπο αυτόν οι αρχές που επιβάλλουν αυτή θα μπορούν να επικεντρώνονται στις σημαντικότερες περιπτώσεις και να υπάρχει καλύτερη αντιμετώπισή τους.

IV) Οι διατάξεις των άρθρων 32 και 33 ΣχΝ θα επιφέρουν εξάλειψη τλαιπωριών και θα προστατέψουν από την άσκοπη σπατάλη εργατοωρών, τόσο των δικαστικών οργάνων όσο και των εμπλεκόμενων πολιτών (κατηγορουμένων, δικηγόρων, μαρτύρων κλπ.)

1.5. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

Αρμόδιες υπηρεσίες είναι οι δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, καθώς και οι αρμόδιες προανακριτικές αρχές.

## 2. Διαφάνεια και Διαβούλευση

2.1. Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Όλες οι διατάξεις, στην παρούσα ή προηγούμενη μορφή τους, συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο [www.opengov.gr](http://www.opengov.gr). Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης. Ελήφθησαν δε, υπόψη για την εξέλιξη της μορφής των διατάξεων.

Εξάλλου, ελήφθησαν υπόψη επιστολές φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όπως ιδίως της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από 03/12/2015, της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, του Συνηγόρου του Πολίτη κλπ.

2.2. Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ (Α. 37)

### 1. Γενική Αξιολόγηση

1.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου

Αναφορικά με την «αστική ευθύνη του τύπου», ειδικά ως προς το ελάχιστο υποχρεωτικό ύψος χρηματικής ικανοποίησης κατ' άρθρο 932 ΑΚ, εμφανιζόταν το πρόβλημα της ύπαρξης αναντιστοιχίας ανάμεσα στο κείμενο του ειδικού νόμου (ν. 1178/1981) και σε αξιολογήσεις συνταγματικής περιωπής (ά. 25 παρ. 1 δ' Συντ), γεγονός που ωθούσε τη νομολογία να κρίνει ήδη ανεξάρτητα από τον πρώτο, ξεπερνώντας τη σχετική δέσμευση επιβολής αποζημίωσης συγκεκριμένου ύψους. Με την παρούσα ρύθμιση, η νομοθεσία εκσυγχρονίζεται ενόψει των νομολογιακών επεξεργασιών που έτυχε ο εν λόγω νόμος. Περαιτέρω, άλλο βασικό πρόβλημα ήταν ότι υποθέσεις με αντικείμενο προσβολές μέσω του τύπου έφταναν ενώπιον της Δικαιοσύνης, χωρίς να αξιοποιείται ορισμένη προσπάθεια αποκατάστασης των αγαθών που είχαν βλαφθεί μέσω της χρήσης του δικαιώματος απάντησης με τη μορφή της δημοσίευσης κειμένου επανόρθωσης στο ίδιο το έντυπο από όπου προήλθε η προσβολή.

1.2 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις των ν. 1178/1981 και 2328/1995 είναι αναγκαίες καθώς τα προβλήματα που επισημάνθηκαν είχαν ως αφετηρία τους κυρίως το ίδιο το κείμενο των ως άνω νομοθετημάτων και όχι τον τρόπο εφαρμογής τους από τα δικαστήρια. Άλλωστε, για την εισαγωγή ειδικής περίπτωσης αποκατάστασης του θιγέντος μέσω επανορθωτικού κειμένου που δημοσιεύεται στο έντυπο από όπου απέρρευσε η προσβολή του, απαιτούνταν σχετική νομοθετική παρέμβαση, αφού δεν προβλεπόταν τέτοια στον οικείο χώρο. Συνεπώς, κατά τα ανωτέρω οι νομοθετικές αλλαγές ήταν αναγκαίες, είναι δε οι κατάλληλες για την αντιμετώπιση του προβλήματος, αφού συγκεντρώνουν τα πρόσφορα για αυτό στοιχεία.

**1.3** Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

Οι λόγοι συμπερίληψης κάθε μίας διάταξης από τις «άλλες διατάξεις» έχουν επαρκώς προσδιοριστεί στο κείμενο της Αιτιολογικής Έκθεσης του νόμου. Ειδικότερα, στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου, συμπεριλήφθηκαν οι διατάξεις περί της αστικής ευθύνης του τύπου, αφενός λόγω της άμεσης ανάγκης αντιμετώπισης των προβλημάτων που προέκυπταν από το κείμενο του τροποποιηθέντος νόμου, όπως αναπτύχθηκαν παραπάνω, και αφετέρου λόγω του γεγονότος ότι όλο το νομοθέτημα διατρέχεται από την ιδέα της διευκόλυνσης άσκησης δικαιωμάτων.

**1.4.** Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Οι διατάξεις σχετικά με την αστική ευθύνη του τύπου αναμένεται να αποκαταστήσουν την αρχή της αναλογικότητας και συνεπώς να εξομαλύνουν τις αντιθέσεις στις περιπτώσεις προσβολής κάποιου μέσω του τύπου, να επιταχύνουν το κλείσιμο των σχετικών κοινωνικών συγκρούσεων, ιδίως μέσω της χρήσης των ηπιότερων δυνατών μέσων που διαφυλάσσει και από την οικονομική κλπ εξάντληση και ταλαιπωρία των εμπλεκομένων. Οι επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία αναμένεται να είναι θετικές λόγω της απλοποίησης των κρίσεων και των τηρούμενων διαδικασιών καθώς και εξαιτίας της ενίσχυσης νέων θεσμών προστασίας των συμφερόντων των πολιτών.

**1.5.** Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

Ως προς την αστική ευθύνη του τύπου, δεν υπάρχει κάποια ειδική υπηρεσία που θα αναλάβει την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.

## **2. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

**2.1.** Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Όλες οι διατάξεις, για την αστική ευθύνη του τύπου συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο [www.opengov.gr](http://www.opengov.gr). Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης.

Ειδικότερα, παράλληλα με την παραπάνω κεντρική διαδικασία, ειδικότερα, την περίοδο της εν λόγω Διαβούλευσης βρέθηκαν στην Ελλάδα εκπρόσωποι του IPI (International Press Institute) και SEEMO (South East Europe Media Organization), στο πλαίσιο της Διαρκούς Επιτροπής της Βουλής για τη Δημόσια Διοίκηση, Δημόσια Τάξη και Δικαιοσύνη, αλλά και λόγω διμερούς επαφής τους με τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπου τους εκτέθηκε το περιεχόμενο του Σχεδίου Νόμου ως προς την αστική ευθύνη του τύπου, που θεωρήθηκε θετική εξέλιξη.

Εξάλλου, ελήφθησαν υπόψη επιστολές φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όπως ιδίως της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από 03/12/2015, της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, του Συνηγόρου του Πολίτη κλπ.

**2.2.** Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ (Α. 38 -45)**

### **Ρυθμίσεις σχετικά με το σωφρονιστικό σύστημα και τα καταστήματα κράτησης**

1. Δίνεται η δυνατότητα διάθεσης προϊόντων λαθρεμπορίας που κατάσχονται, δημεύονται ή περιέρχονται ως αζήτητα στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου σε Καταστήματα Κράτησης για τις ανάγκες άπορων κρατουμένων, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (Ν. 2960/2001).
2. Επέρχονται τροποποιήσεις στο Π.Δ. 62/2014 που ρυθμίζει την πιλοτική λειτουργία του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης σε υποδίκους, καταδίκους και κρατούμενους σε άδεια ώστε να καλύπτονται πρόσθετες περιπτώσεις που προβλέφθηκαν με νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις (Ν. 4312/2014 και Ν. 4322/2014) και να επεκταθεί η δυνατότητα

χρήσης του μέτρου από γυναίκες κρατούμενες καθώς και υποδίκους που δηλώνουν μόνιμη κατοικία την Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

3. Συστήνεται Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή η οποία θα ολοκληρώσει τη διατύπωση του σχεδίου νέου Σωφρονιστικού Κώδικα και θα υποβάλλει το σχέδιο αυτό προς κύρωση στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 76 του Συντάγματος.

4. Τροποποιούνται οι προϋποθέσεις για τη μεταγωγή κρατουμένων στις αγροτικές φυλακές με σκοπό την απλοποίηση της διαδικασίας επιλογής και την αύξηση του αριθμού των κρατουμένων που επωφελούνται από την έκτιση της ποινής στα αγροτικά καταστήματα με παράλληλη επέκταση της δυνατότητας προμήθειας φορέων του Δημόσιου Τομέα από παραγωγικές μονάδες των καταστημάτων κράτησης.

5. Ενισχύεται η συμμετοχή κρατουμένων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες με την τροποποίηση της παραγράφου 1 του άρθρου 58 του Σωφρονιστικού Κώδικα σύμφωνα με την οποία αναλαμβάνει το Πειθαρχικό Συμβούλιο της φυλακής να εκτιμήσει τη δυνατότητα χορήγησης εκπαιδευτικής άδειας σε υποδίκους κρατουμένους χωρίς να απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του ανακριτή.

6. Επεκτείνεται η νομοθετική εξουσιοδότηση που παρείχε η διάταξη του άρθρου 13 του Ν. 3772/2009 περί ένταξης του Νοσοκομείου και του Ψυχιατρείου Κρατουμένων στο Ε.Σ.Υ. και προβλέπεται η δημιουργία Τμήματος Γυναικών και νεαρών κρατουμένων καθώς και η ένταξη του συνόλου του επιστημονικού προσωπικού, πλέον του ιατρικού και του νοσηλευτικού, στο Ε.Σ.Υ.

7. Δημιουργείται Αυτοτελές Γραφείο Συντονισμού Φυλακών το οποίο υπάγεται στον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής με σκοπό την επικουρία του κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στον τομέα της εποπτείας της λειτουργίας και οργάνωσης των καταστημάτων κράτησης της χώρας ενώ τροποποιείται ο οργανισμός του Υπουργείου ώστε να μπορούν να καταληφθούν θέσεις ευθύνης από έμπειρα στελέχη της σωφρονιστικής διοίκησης.

8. Ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στην εύρυθμη λειτουργία της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης των καταστημάτων κράτησης αναφορικά με τον χαρακτηρισμό των οχημάτων που χρησιμοποιούν και την αξιοποίηση των στελεχών από τους οποίους αφαιρέθηκε ο οπλισμός.

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Ολοένα και αυξανόμενος είναι ο αριθμός των άπορων κρατουμένων που δεν διαθέτουν τα στοιχειώδη οικονομικά μέσα για την κάλυψη βασικών αναγκών τους κατά τη διάρκεια της κράτησής τους στις φυλακές της χώρας. Η δημοσιονομική στενότητα δεν επιτρέπει την διάθεση επιπρόσθετων πόρων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των άπορων κρατουμένων.

11.2. Η αξιοποίηση κάθε διαθέσιμου μέσου όπως είναι η διάθεση στους παραπάνω κρατουμένους προϊόντων που κατάσχονται, δημεύονται ή παραμένουν στα αζήτητα στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου εκτιμάται ότι μπορεί να επιφέρει άμβλυνση του προβλήματος χωρίς επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Εξοικονόμηση δαπανών για το δημόσιο, χρήση ειδών που αλλιώς θα καταστρέφονταν.

11.5. Αρμόδιες υπηρεσίες καταστημάτων κράτησης, αρμόδιες Τελωνειακές αρχές.

### **12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Το ισχύον Προεδρικό Διάταγμα δεν είχε προβλέψει τη δυνατότητα εφαρμογής του θεσμού σε γυναίκες κρατούμενες ενώ η χρήση του σε υποδίκους περιοριζόταν σε αυτούς που δηλώνουν μόνιμη περιοχή κατοικίας την Περιφερειακή Ενότητα Αττικής. Τέλος, με νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις επεκτάθηκε η χρήση του μέτρου γεγονός που καθιστά αναγκαία την επέκταση της πρόβλεψης εφαρμογής του.

11.2. Εκτιμάται ότι οι γυναίκες κρατούμενες μπορούν να ωφεληθούν σημαντικά από την εφαρμογή του μέτρου καθώς τους δίνεται η δυνατότητα να παραμείνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον και να διατηρήσουν τους δεσμούς με τα τέκνα και τους οικείους τους, ενώ επίσης θεωρείται σημαντική η ισότιμη μεταχείριση ανδρών και γυναικών κρατουμένων κατά την εφαρμογή νέων μέτρων.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η έκτιση των ποινών στην κοινότητα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό του σωφρονιστικού συστήματος ενώ η αποφυγή του εγκλεισμού τόσο για υποδίκους όσο και για καταδίκους κρατούμενος έχει πολλαπλά θετικά αποτελέσματα στη διατήρηση της οικογενειακής συνοχής, των κάθε είδους επαγγελματικών και κοινωνικών δεσμών χωρίς να υφίστανται κίνδυνοι για τη δημόσια ασφάλεια.

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης και ο ανάδοχος του έργου.

### **12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Με τη συγκρότηση Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής προβλέπεται να ολοκληρωθεί το έργο της σύνταξης σχεδίου Σωφρονιστικού Κώδικα αξιοποιώντας το έργο που έχει ήδη παραχθεί από προηγούμενη επιτροπή που είχε συσταθεί για το σκοπό αυτό.

11.2. Εκτιμάται ως αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός του Σωφρονιστικού Κώδικα λαμβάνοντας υπόψη τις επιστημονικές εξελίξεις, τις διεθνείς πρακτικές και τις νέες διαμορφούμενες ανάγκες.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. -

11.5. -

### **12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. -

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Τα αγροτικά καταστήματα κράτησης είναι ένας επιτυχημένος θεσμός που παρέχει εφόδια στους κρατούμενους για την επαγγελματική και κοινωνική τους επανένταξη ενώ παράλληλα τους προετοιμάζει σταδιακά για την αποφυλάκιση. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια τα καταστήματα αυτά παρουσιάζουν μια φθίνουσα πορεία ενώ παρατηρείται και μείωση του αριθμού των κρατουμένων που μετάγονται ενώ.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση απλοποιεί τις προϋποθέσεις για τη μεταγωγή κρατουμένων στις αγροτικές φυλακές ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την εφαρμογή μέτρων για την αναβάθμιση των καταστημάτων αυτών και την ανάδειξή τους σε σημαντικό πλύνον της σωφρονιστικής πολιτικής.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η πληρότητα των αγροτικών καταστημάτων μπορεί να συνεισφέρει στην αναδιοργάνωσή τους ώστε να αναβαθμιστεί η παραγωγή και σταδιακά να επιδιωχθεί η αυτοχρηματοδότηση του συστήματος.

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης.

### **12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Η εκπαίδευση των κρατουμένων αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές παραμέτρους για την θετική αξιοποίηση του χρόνου φυλάκισης, την ομαλή επανένταξη και τη μείωση της υποτροπής.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αξιοποίηση του θεσμού των εκπαιδευτικών αδειών τόσο από καταδίκους όσο και από υποδίκους κρατούμενους.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης σε υποδίκους και καταδίκους συμβάλλει στην ομαλή επανένταξη και τη μείωση της υποτροπής.

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης και ο ανάδοχος του έργου στην περίπτωση που εφαρμοστεί το μέτρο της ηλεκτρονικής επιτήρησης.

### **12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Η ένταξη του Νοσοκομείου και του Ψυχιατρείου Κρατουμένων στο ΕΣΥ αποτελεί πρόβλεψη που έχει αξιολογηθεί ως αναγκαία από το 2009 (Ν. 3772/2009) αλλά μέχρι σήμερα δεν έχει υλοποιηθεί. Η αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας στα καταστήματα κράτησης είναι απολύτως αναγκαία με μακροπρόθεσμο στρατηγικό στόχο την παροχή

υπηρεσιών υγείας στους κρατούμενους επιπέδου ανάλογου με αυτό του λοιπού πληθυσμού.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση επεκτείνει τη νομοθετική εξουσιοδότηση ώστε να δημιουργηθούν κατάλληλες δομές για γυναίκες και νεαρούς ενηλίκους κρατούμενους ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα στο σύνολο του επιστημονικού προσωπικού να ενταχθεί στο ΕΣΥ με σκοπό να προταχθεί ο θεραπευτικός έναντι του φυλακτικού χαρακτήρα των θεραπευτικών καταστημάτων.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας στους κρατούμενους συμβάλλει στην υποβοήθηση της κοινωνικής τους επανένταξης αλλά και στην προαγωγή της δημόσιας υγείας.

11.5. -

## **12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Η εποπτεία της λειτουργίας και οργάνωσης των καταστημάτων κράτησης αποτελεί μια απαιτητική επιχειρησιακή δραστηριότητα με ιδιαίτερες παραμέτρους, όπως αυτές της ασφάλειας, της αντιμετώπισης κρίσεων αλλά και της συνολικής αναβάθμισης των υποδομών των φυλακών, του εκσυγχρονισμού των δομών, του συντονισμού και της αύξησης της αποδοτικότητας του συστήματος.

11.2. Η αξιοποίηση έμπειρων στελεχών με προϋπηρεσία στο χώρο της σωφρονιστικής διοίκησης αλλά και η ανάληψη καθηκόντων από τα στελέχη των περιφερειακών υπηρεσιών στην Κεντρική Υπηρεσία αποτελεί εκσυγχρονισμό του συστήματος διοίκησης και παράλληλα αναβαθμίζει το ρόλο των στελεχών με κατάλληλα προσόντα και εμπειρία.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

11.4. -

11.5. -

### **12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

## **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ**

### **11. Γενική Αξιολόγηση**

11.1. Τα οχήματα που χρησιμοποιούν οι Υπηρεσίες Εξωτερικής Φρούρησης είναι οχήματα που χρησιμοποιούνται από ένα σώμα ένστολο και ένοπλο τόσο σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης όσο και για τη μεταφορά κρατούμενων για τους λόγους που προβλέπονται.

11.2. Η προτεινόμενη ρύθμιση εξομοιώνει τα ως άνω οχήματα με αυτά της Ελληνικής Αστυνομίας ώστε να διευκολύνει το έργο της Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης.

11.3. Αποτελεί μέρος του Έκτου Κεφαλαίου που επιφέρει βελτιωτικές τροποποιήσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης.

-138-

11.4. -

11.5. Οι αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων κράτησης.

**12. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

12.1. Πρόκειται για ρύθμιση που εισήχθη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών των καταστημάτων κράτησης της χώρας.

12.2.

Βλ. σχετικά «Έκθεση Διαβούλευσης»

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ (Α. 46 -54)**

**Παρακάτω υπό τα εξής:**

I) Άρθρο 50 ΣχΝ – Αντικατάσταση των παραγράφων 3, 7 και 8 του Ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων»,

II) Άρθρο 51 ΣχΝ – Αντικατάσταση της παραγράφου 4 του άρθρου 5 του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλ. 1941 «Περί κωδικοποίησης εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν.434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 «περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»»,

III) Άρθρο 52 ΣχΝ – Εισαγωγή διάταξης στο άρθρο 4 του Ν. 724/1077,

IV) Άρθρο 53 ΣχΝ – Αντικατάσταση των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών (κ.ν. 1756/1988) και του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) και άλλες διατάξεις»,

V) Άρθρο 54 ΣχΝ – Αντικατάσταση του άρθρου 3 του Ν.Δ. 811/1971 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης ενίων διατάξεων του Α.Ν. 153)1967 «περί τροποποίησης και συμπλήρωσης του από 19/23 Ιουλίου 1941 Κανονιστικού Διατάγματος «περί Οργανισμού Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» (Α' 9), όπως ισχύει.

**1. Γενική Αξιολόγηση**

1.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου.

1.2 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

I) Με την κατάργηση της παραγράφου 3 και την αντικατάσταση των παραγράφων 7 και 8 του άρθρου 25 Ν. 2830/2000 «Κώδικας Συμβολαιογράφων» προσαρμόζεται η νομοθεσία μετά την έκδοση της με αριθμό 959/2015 απόφασης του ΣτΕ, η οποία έκρινε αντισυνταγματική την παράγραφο 3 του άρθρου 25 Ν. 2830/2000.

II) Με την αντικατάσταση της παραγράφου 4 του άρθρου 5 του Κανονιστικού Διατάγματος της 19/23 Ιουλ. 1941 «Περί κωδικοποιήσεως εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων των Α.Ν.434/1937, 1933/1939, 2182/1940 και 2532/1940 «περί οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»», καλύπτεται νομοθετικό κενό με τη δυνατότητα υποβολής παραίτησης των συμβολαιογράφων που έχουν οριστεί αναπληρωτές ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων που έχουν αποχωρήσει από την υπηρεσίας τους είτε με έκδοση υπουργικής απόφασης είτε με πράξη του Προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης ή του Διευθύνοντα το Πρωτοδικείο, χωρίς όμως η υποβολή παραίτησης να αναστέλλει την ισχύ της πράξης διορισμού. Ακόμη ορίζεται ότι οι αναπληρωτές υποθηκοφύλακες δεν βαρύνονται με οφειλές του προηγούμενου ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα ή του προηγούμενου αναπληρωτή υποθηκοφύλακα.

III) Με τη νέα διάταξη που εισάγεται στο άρθρο 4 του Ν. 724/1977 ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί με απόφασή του να μεταφέρει οργανικές θέσεις μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων αν προκύπτουν υπηρεσιακές ανάγκες προκειμένου να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία τους.

IV) Με την αντικατάσταση των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου του άρθρου 13 του ν. 2993/2002 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών (κ.ν. 1756/1988) και του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) και άλλες διατάξεις», καταργείται η ετήσια προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση των κενών θέσεων ειδικών άμισθων υποθηκοφυλακείων και ο χρόνος προκήρυξης αποφασίζεται από τον Υπουργό

Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των εργασιών του Εθνικού Κτηματολογίου και την τελική λειτουργία δεκαέξι (16) Κτηματολογικών Γραφείων σε όλη τη χώρα. Ακόμη, δύναται να διορίζονται ειδικοί άμισθοι υποθηκοφύλακες υπάλληλοι έμμισθων υποθηκοφυλακείων που διαθέτουν πτυχίου Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής και βαθμό Β' και Γ', επιπλέον του Α', δεδομένου ότι με το σύστημα βαθμολογικής εξέλιξης και κατάστασης που έχει διαμορφωθεί με τα άρθρα 6 και 7 του Ν. 4024/2011 δεν υφίσταται πλέον επαρκής αριθμός υπαλλήλων που κατέχουν τον Α' βαθμό.

Υ) Με την αντικατάσταση του ισχύοντος άρθρου 3 του Ν.Δ. 811/1971 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως ενίων διατάξεων του Α.Ν. 153)1967 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του από 19/23 Ιουλίου 1941 Κανονιστικού Διατάγματος «περί Οργανισμού Υποθηκοφυλακείων του Κράτους»» διευρύνεται η δυνατότητα συγχώνευσης υποθηκοφυλακείων που εδρεύουν εντός της ίδιας πρωτοδικειακής έδρας.

**1.3 Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου**

Οι λόγοι συμπερίληψης των ανωτέρω «άλλων» διατάξεων έχουν εξηγηθεί επαρκώς στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου.

**1.4. Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον**

Ι) Οι διατάξεις που αφορούν στον «Κώδικα Συμβολαιογράφων» δίνουν στους επιτυχόντες σε διαγωνισμό για την πλήρωση κενών θέσεων συμβολαιογράφων τη δυνατότητα υποβολής προτίμησης για το διορισμό τους σε περισσότερες από μία κενές έδρες συμβολαιογράφων, ανεξάρτητα από την ειρηνοδικειακή περιφέρεια που αυτές βρίσκονται και το διορισμό τους ανάλογα με τη βαθμολογία που έχουν λάβει.

ΙΙ) Οι διατάξεις σχετικά με την παραίτηση συμβολαιογράφου από τη θέση του αναπληρωτή ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα καλύπτουν νομοθετικό κενό, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες που δικαιολογούν την παραίτηση του

συμβολαιογράφου από την ανωτέρω θέση και διευκολύνοντας εν τέλει τη λειτουργία των ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλακείων και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

III) Η νέα διάταξη για τη δυνατότητα μεταφοράς οργανικών θέσεων μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων της χώρας με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

IV) Οι διατάξεις για την προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση κενών θέσεων ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων και τη διεύρυνση του βαθμού των δημοσίων υπαλλήλων έμμισθων υποθηκοφυλακείων που μπορεί να διοριστούν ειδικοί άμισθοι υποθηκοφύλακες έχουν ως συνέπεια την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

V) Οι διατάξεις για τη συγχώνευση υποθηκοφυλακείων μετά την αποχώρηση από την υπηρεσία ή θανάτου υποθηκοφύλακα έχουν ως συνέπεια την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

1.5. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

I) Ως προς το διαγωνισμό των συμβολαιογράφων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

II) Ως προς την παραίτηση του συμβολαιογράφου από τη θέση του αναπληρωτή ειδικού άμισθου υποθηκοφύλακα αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τα κατά τόπο αρμόδια πρωτοδικεία.

III) Ως προς τη μεταφορά οργανικών θέσεων μεταξύ των έμμισθων υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

IV) Ως προς την προκήρυξη διαγωνισμού για την πλήρωση κενών θέσεων ειδικών αμίσθων υποθηκοφυλάκων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

V) Ως προς τη συγχώνευση υποθηκοφυλακείων αρμόδιο είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τα κατά τόπο αρμόδια πρωτοδικεία.

## **2. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

**2.1.** Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Όλες οι ανωτέρω διατάξεις συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο [www.opengov.gr](http://www.opengov.gr). Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης.

**2.2.** Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ (Α. 55 -61)**

### **1. Γενική Αξιολόγηση**

**1.1** Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου

**Παρακάτω υπό τα εξής:**

#### **Ι. ά. 57 ΣχΝ**

Ι) Η διάταξη του άρθρου 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 ως είχε δημιουργούσε μείζονα προβλήματα ασυμβίβαστου αυτών στην αρχή της ενοχής και στην αρχή της νομιμότητας κατά την απειλή και επιβολή ποινικών κυρώσεων, αφού η παρεπόμενη ποινή της δήμευσης μπορούσε να επιβληθεί και σε άσχετους με το τελεσθέν έγκλημα τρίτους, χωρίς η συμπεριφορά τους να εμπίπτει σε καμιά γενική (λ.χ. συμμετοχή) ή ειδική υπόσταση εγκλήματος. Ταυτόχρονα, από την επιβολή της δήμευσης, ιδίως

όταν αυτή αφορούσε βιοποριστικά μέσα του κατηγορούμενου και τρίτων (ιδίως της οικογένειάς του ή συνεργατών του), κατά την οποία θα μπορούσε να διακινδυνεύεται η επιτέλεση σε αυτούς ανεπανόρθωτης βλάβης και εξουθενώσεων, ήταν δυνατό να προκύπτουν ανεπιείκειες και παραβιάσεις της αρχής της αναλογικότητας και του σεβασμού στην ιδιωτική ζωή (ά. 8 ΕΣΔΑ) και την οικογένεια (ά. 21 Συντ).

**1.2** Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους κάθε «άλλη διάταξη» είναι αναγκαία και κατάλληλη να αντιμετωπίσει το αντίστοιχο πρόβλημα

Ι) Η αλλαγή του άρθρου 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 είναι αναγκαία λόγω της παραβίασης εξ αυτής θεμελιωδών συνταγματικών διατάξεων και αρχών του ποινικού δικαίου (ά. 2 παρ. 1, ά. 5 παρ. 1, ά. 7 παρ. 1, ά. 17 Συντ. και ά. 14 παρ. 1 Π.Κ.). Είναι δε, κατάλληλες, αφού εξαλείφουν το πρόβλημα, δημιουργώντας ένα ελαστικό καθεστώς υπό την κρίση του δικαστηρίου, που μπορεί να εκτιμά τις ιδιαίτερες συνθήκες και περιστάσεις και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε υπόθεσης, με αποτέλεσμα να αποφεύγονται ανεπιείκειες από την αφηρημένη πρόβλεψη του νόμου.

**1.3** Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

Ι) Οι λόγοι συμπερίληψης της ρύθμισης για τη δήμευση στο ν. 4251/2014 έχουν εξηγηθεί στην Αιτιολογική Έκθεση. Η ένταξή της στο παρόν σχέδιο νόμου δικαιολογείται περαιτέρω και από τον έκτακτο χαρακτήρα που λαμβάνει η ανάγκη αποκατάστασης βασικών αρχών που πλήττονται από την παραβίαση θεμελιωδών αρχών συνταγματικής περιωπής, όπως αυτές εκτέθηκαν παραπάνω.

**1.4.** Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, την κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Ι) Η διάταξη για το άρθρο 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 υπάγει την ποινική κύρωση της δήμευσης υπό τους ισχύοντες συνταγματικούς όρους για την ποινική ευθύνη και θα επιφέρει εξορθολογισμό της ποινικής καταστολής και ασφάλεια δικαίου, εμπεδώνοντας την κοινωνική ειρήνη και την εκπλήρωση των σκοπών της ποινής.

1.5. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε «άλλης διάταξης».

Ι) Ως προς τη δήμευση κατ' άρθρο 30 παρ. 10 ν. 4251/2014 αρμόδιες υπηρεσίες είναι οι δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, καθώς και οι αρμόδιες προανακριτικές αρχές.

## **2. Διαφάνεια και Διαβούλευση**

2.1. Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Ι) Όλες οι διατάξεις για τη δήμευση κατ' άρθρο 30 παρ. 10 ν. 4251/2014, συμπεριλαμβάνονταν στο κείμενο που κατατέθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ιστότοπο [www.opengov.gr](http://www.opengov.gr). Για το λόγο αυτό έτυχαν μεγάλης θέασης.

Εξάλλου, ελήφθησαν υπόψη επιστολές φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όπως ιδίως της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από 03/12/2015, της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, του Συνηγόρου του Πολίτη κλπ.

2.2. Αναφέρατε επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της και προσαρτήστε στο παρόν τις απόψεις των φορέων που έλαβαν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία «άλλη διάταξη» χωριστά.

Επισυνάπτονται στη σχετική έκθεση Διαβούλευσης.